

gokból csináltak tankönyveket. A minisztérium az idén végre rájött, hogy milyen sok a minősíthetetlen tankönyv, ezért ismét felül fogja bírálni a tankönyvjegyzékben szereplő könyveket. Tehát a minisztérium a tankönyvpiac kialakítása érdekében a tankönyv minőségének a rovására tett engedményeket. Most saját magát bírálja felül. A tragikus ebben az, hogy ha egy tanár elkezd tanítani egy bizonyos könyvből, nem olyan könnyen vált, mivel neki is meg kell tanulni azt a könyvet.

E: Jelenleg hogyan vizsgálják a könyvek elavultságát?

D A: Korábban ez a minisztérium feladata volt, az OPI-val közösen végezték évente. Most ez is a mi feladatunk. Ez egy hosszú távú program, előre kell gondolkodnunk. Ezt egy újabb rendelet szabályozza, aminek az a lényege, hogy ha egy új könyvet a minisztérium elfogad, akkor először a segédtankönyvek listájára kerülhet fel. Ki kell adni, mint segédtankönyvet, majd a kész könyvet újra be kell nyújtani elbírálásra. Ezután kerülhet a tankönyvjegyzékbe. Ennek az az eredménye, hogy kiadunk egy „segédtankönyvet”, és a bírálóbizottság átjavított fejezeteket. Így lesz egy 10 ezer példányban (nyomdai okok miatt ennyi példányszám a minimum) legyártott könyvünk, amivel ezután nem tudunk mit kezdeni. Emellett az átfutási idő is nagyon hosszú, legalább 3–4 év. Ha nem sikerül májusig beadni a bírálóbizottságnak, akkor az a könyv már egy évet csúszik, vagyis a határidőkkel is nagyon vigyázni kell. Egy négy évvel ezelőtti földrajz-könyvvel pedig legfeljebb a Hócipőbe mehetünk.

E: Milyen távlati tervei vannak a kiadónak?

D A: Jelenleg a 2400 féle tankönyvből a Nemzeti Tankönyvkiadó 1421 félélt gyárt. Ebből alapfokú 361, 449 középfokú, 108 gyógypedagógiai, 503 pedig nemzetiségi tankönyv. Mi állandóan szűkítjük a skálát, de mind az általános iskolákban, mind a középiskolákban továbbra is meghatározók szeretnénk lenni, és továbbra is minden alaptantárgyhoz akarunk könyvet kiadni. Hihetetlen nagy választéka van a speciális, fakultációs tankönyveknek, valószínű, hogy ezen a területen fogjuk leginkább szűkíteni a választékokat. A nagy példányszámú alaptankönyveket akarjuk megtartani. Ez az üzleti érdekünk.

(az interjút Fehérvári Anikó készítette)

Oroszlány Péter, az AKG Kiadó pedagógiai koordinátora

E: Mi az Alternatív Közgazdasági Gimnázium specialitása, és hogyan illeszkedik a kiadói tevékenység az iskola profiljához?

OROSZLÁNY PÉTER: Az iskola 1989-ben alakult alapítványi iskolaként, ami azt jelenti, hogy az intézmény fenntartásához szükséges pénzügyi kereteket bővíteni lehet az önkormányzati kvótán felül alapítványi hozzájárulással. Az MKM és a Fővárosi Tanács mellett nagyvállalatok voltak az alapítók, az Állami Biztosító, a Chemolimpex, a Magyar Hitel Bank, a Skála-Coop Rt és a Taurus. Ezek a cégek évente meghatározott összeget átutalnak az iskolának, aminek fejében a létszámból bizonyos hányadot igénybe vehetnek. Az alapításkor az volt az elképzelés, hogy az iskola fenntartásában az önkormányzati, illetve akkor még tanácsai hozzájárulás, az alapítványi támogatások, és az önálló tevékenységből származó bevétel egyharmad-egyharmad arányt képviseljenek. Ez akkor nagyon merész dolognak tűnt, és még ma is nehéz megvalósítani, akkor pedig különösen nehéz volt. Arra nem nagyon volt példa, hogy egy iskola nagy tételben taneszközöket állítson elő, úgy, hogy abból bevételhez jusson. Ez a folyamat négy-öt év alatt jutott el odáig, hogy 1993/94 fordulóján azt kellett mondanunk, hogy ahhoz, hogy ezt a bevételt megtermeljük, teljesen

profi technikára kell áttérni. Nemcsak a könyvek megírását, hanem a terjesztését is meg kell szervezni.

A kiadói tevékenység úgy kezdődött, hogy az iskolának teljesen önálló, egyedi tantervei és tankönyvei voltak, és első lépésben a magunk számára állítottuk elő ezeket kb. 100, 200, maximum 500 példányban, majd egy éven keresztül a tanításban próbáltuk ki őket. Természetesen ilyen alacsony példányszám mellett igen magasak a költségek, és ezek a kiadványok nyomdai szempontból még nagyon kezdetleges technikával készültek. Egyik szponzorunk, az Állami Biztosító nyomtatta ki őket. Az első olyan könyvet, amiről úgy gondoltuk, hogy ezzel már próbálkozhatunk a piacon is, kinyomtattuk 10 000 példányban. Azon már volt bevételünk. Ez egyébként igen szerencsés kiadvány volt, mert a tanulás módszertanának oktatására készült, és ezért általános érdeklődést keltett. Nemcsak a középiskolák, hanem az általános iskolák is láttak benne fantáziát, és nagyon gyorsan el is kelt. Nem volt igazán nagy bevételünk, mert minden tevékenységünkre rányomja a bélyegét, hogy nem vagyunk igazi profik, illetve nagyon a határán vagyunk a profizmusnak. Azt tapasztaltuk, hogy a kezdőket a könyves szakma sokszor kihasználja, tehát a kiadást szervezők például olyan nyomdaköltségeket számoltak fel, ami a nyereségünk jelentős részét elvitte.

Lassan alakult ki, és nagyon szerény mértékű volt a kiadói tevékenységgel kapcsolatos munkamegosztás az iskolán belül. Ez abból állt, hogy felvettünk egy számítógép-technikust, aki bedolgozta magát a kéziratok gondozásába, elsősorban a különböző, egyre fejlettebb szövegszerkesztő és kiadványszerkesztő programok rejtelmeibe. Úgyesen csinálta, de egy idő után szinte minden gond egyedül rá nehezedett. Csak annyi segítsége volt, hogy azok a tanárok, akik vonzalmat éreztek a kiadási tevékenység iránt, segítettek, de ez nem volt szervezeten belülről. Volt felelőse a tantestületen belül, volt koordinátor, de igazából a tényleges munkát ez az egy személy végezte, ő tárgyalt a nyomdákkal is. Egyre jobb technikával, egyre jobb gépekkel, egyre nagyobb mennyiségben állítottuk elő a könyveket. Közben – ezelőtt három évvel – irodalmi szöveggyűjtemény-sorozatunk iránt a Holnap Kiadó érdeklődött. Láttak benne fantáziát, és felajánlották, hogy a teljes, vagyis a tíz kötetből álló sorozatot megjelentetik 5–5000 példányban. Kötöttünk egy számunkra nem túl előnyös szerződést, és ez hozta az első sikerünket. Megkapták a kész kéziratot, és onnan kezdve ők szervezték a kiadást, ezzel terhet vettek le az iskoláról. Mi a terjesztésben nem rendelkezünk elég ismerettel, ezzel ez megoldódott. Ez az eset mutatta meg, hogy a könyveink iránt van igény, és piaci sikerük is lehet, hiszen utánnomásra is sor került.

1993 második felére annyira megnőtt a könyvek száma, hogy nem maradhatott fenn tovább az eredeti struktúra, vagyis az, hogy egy ember intéz mindent. Akkor döntés elé kerültünk. Két út kínálkozott. Az egyik az volt, hogy az irodalmi sorozat mintájára a könyveinket külső kiadóknak adjuk, és ők azt csinálnak vele, amit akarnak. Nekünk ebben az esetben annyi hasznunk lett volna, mint az említett konkrét esetben is, hogy kaptunk volna néhány évre elegendő ingyen példányokat annak fejében, hogy átadtuk a kiadás jogát, illetve hogy közösen adtuk ki a könyveket. Ez sem jelentéktelen dolog, de az elérhető nyereségtől azért még messze van. A másik elképzelés az volt, hogy még egy kis pénzt fordítunk fejlesztésre, s mivel a könyveink elég sok helyen tetszettek, kiépítjük azt a szervert, amely jó minőségben tud tankönyvet előállítani és terjeszteni, illetve kiadóként működni az iskola, illetve az alapítvány kebelén belül. Ugyanis valójában az alapítvány az, amire az egész könyvkiadási tevékenység támaszkodik.

E: Honnan volt pénzünk a fejlesztésre?

O P: Minden kis kiadónak a forrás jelenti az alapvető problémát. Nekünk is az okozta a dilemmát, hogy belevágjunk-e, nem lesz-e bukás. Alapvető feltétel volt, hogy nem kockáztathatjuk magát az alapítványt. Akkor úgy ítéltük meg, hogy bizonyos kereteken belül

reálisak az esélyeink, és annak reményében, hogy a könyveink jók, tehát meg fogják őket vásárolni, belevágtunk.

Nagyon nagy anyagi segítséget jelentett a Pedagógus Szakma Megújítása Projekt pályázati rendszere, amit az előző kormányzat szerencsés módon alakított ki. Ők a minisztériumtól jelentős összeget kaptak arra, hogy kiadványokat pályáztassanak különböző témakörökben, és ez nagy mértékben elősegítette, hogy bizonyos iskolákban a pedagógusok szerzőkké váljanak, s ne csak olyan könyvekből kelljen tanítaniuk a gyerekeknek, amelyeket nem gyakorló tanárok írnak. Tulajdonképpen mi magunk is azért fogtunk bele a könyvírásba, mert nem voltunk megelégedve a tankönyvkínálattal.

Ha egy adott tárgyhoz nincs könyv, akkor több lehetőségünk van. Az egyik az, hogy a tanár a szóbeliségre támaszkodik, illetve különböző helyekről származó, sokszorosított szövegekkel dolgozik az órán. Vannak olyan külső tankönyvek is, amelyeket jól tudunk használni. A művészetismeret tárgyhoz és az irodalomtanításhoz mi az első két évben eleve csak az egyes korszakokhoz illeszkedő szöveggyűjteményeket készítettünk, és a tanáraink nem is használnak tankönyvet. A felsőbb évfolyamokon pedig már viszonylag jó tankönyveket találunk a megújult tankönyvkínálatból.

Történelemből viszont teljes sorozat készült, ott kizárólag a saját könyveinkből tanítunk. Nyelvkönyveket nem csinálunk, a meglévő kínálatból vásárolunk. Matematikából az egyik tanárunk önálló koncepcióval állt elő, s mi az első perctől kezdve ezt tanítjuk, csak a saját könyveinkből.

Vannak olyan területek is, ahol új tárgyakról lévén szó, eleve nem is volt tankönyvkínálat, amiből választani lehetett volna. Mi a nulladik évfolyamon két ilyen tárgyat vezettünk be. Az egyik a kommunikáció. A kilencvenes évek elején nem nagyon voltak ilyen témájú könyvek, (azóta nagyobb a választék). Így készítettünk egyet. A másik tanulásmódszertani tárgy, ami azt pótolja, amit a gyerekek 14 éves korukig nem tanultak meg a tanulásról, a rendszerezett ismeretszerzésről. Azzal foglalkozik, hogy milyen módszerei vannak a tanulásnak, hogyan lehet a képességeket fejleszteni és azokkal az iskolában jól teljesíteni. Ehhez készült egy teljes oktatócsomag, tehát nemcsak tankönyv, hanem tanári segédanyag, sőt szoftver is. A gépirás tankönyvnél kényszerhelyzet volt, mert a korábbi gépirás tankönyvek mechanikus írógépekre készültek, és mi úgy döntöttünk – bár ez akkor nem volt olyan magától értetődő –, hogy számítógépen tanítjuk a gépirást. Aztán ebből nőtt ki egy számítógéphasználat nevű tantárgy, és ehhez készült könyv illetve szoftver is.

E: Hány olyan kiadványuk készült el eddig, amely bekerült a tankönyvpiaci forgalomba?

O P: 30 és 40 között. Ezek részben egyedi könyvek, részben sorozatok. Van egy társadalomismereti sorozat, ez 14 kötetből áll, ebből már 9 megjelent. A matematika-sorozat hét kötetből áll. Tíz kötet a művészetismeretből a Holnap Kiadónál jelent meg, további hat kötet jelenleg előkészületben van. A természettudományokból megjelent a Természetföldrajz és Csillagászat, illetve egy gazdasági földrajz tankönyv, A Társadalom és gazdaság sorozatban 2 kötetben jelent meg a Gazdaság és üzlet című könyv. Egyedi könyvek a már említett Tanulásmódszertan, a hozzá tartozó tanári kézikönyvvel és olvasásfejlesztő programfüzettel, az Anyanyelv és kommunikáció, a gépirás tankönyv és szöveggyűjtemény.

E: Miben különböznek ezek a könyvek a hagyományos tankönyvektől?

O P: Nekünk a nyolcvanas évek végén általában rossz véleményünk volt az akkori tankönyvekről – mint mindenkinek. Ezért amikor elkezdtünk foglalkozni azzal a gondolattal, hogy tankönyveket készítsünk, először körülnéztünk a világban, hogy máshol milyenek a tankönyvek. Voltak már kész elképzeléseink is, ahogy a matematikával kapcsolatban már említettem. A matematikus kollégánál már évek óta egy olyan tankönyvön dolgozott, ahol a felfedezés, a felfedeztetés a tanítás célja. A matematikát is úgy tanítjuk, hogy a gyerek

saját maga heurisztikus módon fedezze fel az újat, ne kész ismeretet kapjon. Ez az alapgon-
dolat egyébként az egész iskolára jellemző. Arra törekszünk, hogy a ráismerés élményét
nyújtjuk a gyerekeknek, hogy maguk ismerjenek rá a dolgokra, ne pedig lexikális ismer-
tekkkel tömjük tele a fejüket, a dolgok lelke nélkül. A másik fontos szempont, hogy a
tankönyvek egysíkúságát akartuk valahogyan megtörni, elsősorban sokféle forrás, vagyis
eredeti szövegek felhasználásával. Nagyobb élmény elolvasni egy 13. századi szöveget, mint
csak hallani vagy olvasni róla. Ezek a források a megjelenés szempontjából is változatosabbá
teszik a tankönyveket, nagyon bőséges képanyag szerepel bennük. A tipográfiában is
„könyvszerűsége” és nem „tankönyvszerűsége” törekszünk.

Nagyon fontos szempont volt az is, hogy a tankönyvnek a tanítást, az órai munkát kell
szolgálnia. A mi felfogásunkban a tankönyv nem azért van, hogy a gyerek otthon elővegye,
és megtanulja belőle azt, amit az órán nem tanult meg. Nálunk a tankönyv iskolai tansz-
köz, tehát nagyon sok minden van benne, amivel a gyerekek az iskolában dolgoznak.
Lényegében órai segédanyag is, akár szövegfeldolgozásról, akár feladatokról van szó. Tehát
úgy strukturálódik, ahogyan az órák felépülnek.

E: Van olyan, hogy iskolán belül is felmerül az alternatív tankönyvváltozat lehetősége?

O P: Igen. Ezt próbáltuk elkerülni, de több olyan ambiciózus tanárunk van, aki nem tudta
mindenben összeegyeztetni az elképzeléseit a többiekével. Így pl. a kommunikáció könyv-
ből három változat készült el, de végül egy olyan maradt meg, amit mindenki elfogadott.
Mert végül is a kiindulópont az volt, hogy a magunk számára csinálunk könyvet, és ha egy
tanár csinál egy könyvet, akkor annak olyannak kell lennie, hogy a többi tanár is elfogadja.
Ez azt igényli, hogy a tankönyv ne egyszerűen egy szerző munkája legyen, hanem hogy a
szerzők műhelyszerűen dolgozzanak rajta azok bevonásával, akik majd használni fogják.
Erre a legjobb példa a társadalomismeret-sorozat, ahol nagy viták voltak a koncepcióról.
Végül megállapodtak, de ez a megállapodás nem volt annyira merev, hogy ne látszódot
volna rajta az egyes szerzők saját elképzelése. Tehát nem váltak túlságosan egyformává a
könyvek egy sorozaton belül sem. Persze az egyes korszakok sem teljesen egyformák, tehát
nem lehet minden történelmi kort ugyanolyan módon tárgyalni. Vagyis a szerzőnek a felfo-
gása nem tűnik el, ugyanakkor egy nagyobb közösségben kell gondolkoznia.

E: Eszerint azok, akik a könyveket megveszik, egyúttal a benne rejlő tantervet is megveszik.
O P: Igen. Egy idő után arra kezdünk törekedni, hogy ne csak a magunk számára készítsük
a tankönyvet. Ha az a célkitűzésünk, hogy saját könyvekből tanítsunk, akkor ez hosszú
távon csak akkor lehetséges, ha mások is megveszik a könyveket. Most már a NAT-hoz is
igazodni kell, meg ahhoz is, ahogyan az iskolarendszer átalakul. Végül is nem lehetséges
olyan elkülönülés az oktatási rendszertől, hogy csak magunknak csináljunk könyveket,
mert ezt anyagilag nem lehet bírni. Annak ellenére, hogy jelentősek a különbségek, vannak
követő iskoláink, akik a tanterveket is átveszik tőlünk. Jelenleg három ilyen van – mind-
három vidéken. Bizonyos részelemeket ennél jóval több intézmény vett át, pl. a tanulás-
módszertant kb. 150–200 iskola vásárolta meg. A kommunikáció könyvet is nagyon sokan
használgák, és a könyveink használatával valamennyire a program átvétele is együtt jár.

E: A kiadási tevékenység bővülésével mennyire járt együtt a professzionalizálódás és a mun-
kamegosztás átalakulása?

O P: Miután eldöntöttük, hogy megpróbálunk saját erőből könyveket kiadni, bővítettük a
kiadó létszámát. Fél évig tartott, amíg kiépült az új rendszer. A jelenlegi struktúra úgy néz
ki, hogy van a kiadónak egy vezetője, aki minden kiadással kapcsolatos dologért felel. Nem
önálló kiadóról van szó, tehát pénzügyileg az Alapítvány állja a költségeket, a nevünk is
AKG Alapítványi Kiadó. Itt egy speciális ellentmondást kellett feloldani. Ha egy kiadó
teljesen önálló, akkor az iskolának lényegében nincs beleszólása abba, hogy milyen köny-

veket ad ki. Akár profilt is változtathat. Ezért a kiadó teljes önállóságát korlátozza a tankönyvkiadás alapvető célja, a pedagógiai célkitűzés, vagyis az, hogy az iskola el legyen látva tankönyvekkel. Fontos, hogy a pedagógiai munkát végző tantestületnek olyan kontrollja legyen a kiadó felett, ami biztosítja, hogy a pedagógiai érdekeknek megfelelően szervezzék a könyvkiadást. Ezért van egy pedagógiai koordinátornak nevezett tanár, aki nagyon szorosán együttműködik a kiadó vezetőjével, és minden kérdésben konzultál vele. Van egy terjesztői rész, amely jelenleg két munkatársból áll. Egyikük az iskolán belüli tanári és tanuló igények ellátásával foglalkozik. Ezen kívül beszerzik a külső könyveket, nyilván tartják a megrendeléseket, a könyveket postázzák, csomagolják.

A műszaki szerkesztést 3 munkatársunk végzi DPT gépeken, de bizonyos esetekben – ha túl sok kiadvány halmozódik fel – külsőket is bevonunk.

Ami a példányszámokat illeti, általában a kétezres példányszám jellemzi a PSZM által támogatott kiadványokat, az ezen felüli mennyiségről nekünk kell döntenünk. Általában 4–5000 a példányszám, attól függően, hogy hogyan ítéljük meg a piaci fogadtatást, illetve azt, hogy mekkora kockázatot vállalunk. A legnagyobb példányszámunk eddig 10.000 volt.

E: Szakmai, tartalmi visszajelzést milyen formában kapnak?

O.P.: A belső kontrollt saját tanáraink jelentik, akik ezekből a könyvekből tanítanak, és persze maguk a gyerekek. Ennek alapján nagyon jól megítélhető a tankönyvek használhatósága. A kritikának nincs intézményesített módja, tanára válogatja, hogy ki hogyan csinálja. Van olyan tanár, aki véleményt írat a gyerekekkel, van, aki teljes mértékben bevonja őket a munkába. Emellett vannak diáklektorok, akik a saját szempontjukból kommentálják a készülő kiadványokat.

A szakmai visszajelzések – azt lehet mondani – esetiek. Direkt szakmai fórumok eddig még nem voltak. Én úgy érzékelem, hogy Magyarországon a pedagógiai szakmai élet nagyon korlátozott. A tanárok csak szórványosan vesznek részt a szervezett szakmai közéletben, inkább csak egymás között beszélgetnek. Ha valahova eljutnak a könyveink, és ott vannak személyes ismeretségek, akkor visszajeleznek, hogy tetszik vagy nem tetszik. Ezenkívül minden szerzőnek van saját szakmai ismeretségi köre, ahol neki is érdeke, hogy minél több véleményt halljon. Tehát az informális visszajelzések működése a jellemző.

Néhány könyvünkről jelent meg eddig kritika. Az *Élet és Irodalomban* megjelent például a művészetismeret ill. az irodalmi sorozatról egy dicséretes írás. Lehet, hogy bizonyos értelemben mulasztás, hogy nincsenek ilyenfajta ismeretteresztések, bírálatok. Nem érzékelem azt, hogy a tankönyvkészítésnek országosan műhelyjellege lenne.

E: Milyen a viszony a hagyományos nagy kiadókkal?

O.P.: Mindenki érzékelheti, hogy nyitottabb lett a tankönyvpiac. Talán abban a szellemben fogják fel a nagy kiadók a jelenlegi helyzetet, hogy versenyhelyzetbe kerültek, és össze kell magukat szedniük. Attól igazán nem kell félniük, hogy lemaradnak, mert hatalmas előnyben vannak a kis kiadókkal szemben. Döntő jelentőségű, hogy nagy szerzőket olcsón tudnak előállítani. Olyan szempontból mégis konkurenciát jelentünk számukra, ha egy kis kiadó csinál egy jó könyvet, és ügyesen tudja terjeszteni. A stratégia, amit a jövőben követni fogunk az, hogy kevesebb könyvet, de a legjobb kiadványokat kell a piacra vinni, nagy példányszámban és olcsón. Ez a kis kiadók számára is reális lehetőséget jelent akkor, ha valóban jó a kiadványuk. A nagy kiadók rosszabb kiadványokkal is megélnék, ha azok olcsók, a kis kiadók azonban tönkremennek, ha rosszul döntenek.

Túl sok a könyv – mondják mostanában a minisztériumban. Ráadásul ehhez olyan példákat hoznak, hogy bizonyos országokban közismereti könyvekből is csak egy-kettőt fognak el hivatalosan. Ez nagyon veszélyes álláspont, mert nem lehet tudni, ki fogja majd megítélni, hogy melyik a jó könyv.

Tavaly például a kiadványaink tankönyvvé nyilvánítása nagyon simán ment, majdnem minden könyvünk megkapta ezt a minősítést. De nem lehet egészen pontosan tudni, hogy ez hogyan megy. Két azonos kategóriájú könyv közül az egyik megkapta, a másik nem. Ebben az évben március végén jött egy új rendelet, ami szabályozza a tankönyvvé minősítés módját. Ezen már érződik, hogy anyagilag is nagyobb teherré vált a dolog, mert azt a tankönyvet, amit benyújt egy kiadó, egyszer már nyilván lektorálták. Ennek ellenére a minisztérium az új eljárás szerint még további két lektort kér fel, akiknek a honorárium a gyancsak a kiadót terheli, függetlenül attól, hogy a könyvet elfogadják-e vagy sem. Az ívenkénti kétezzer forintos lektori díj viszonylag jelentős összeg, legalábbis a kis kiadók érzékenyen érinti. Tehát úgy tűnik, hogy a beinduló új szabályozás nem kedvez a kisebb kiadóknak. Természetesen szükség van szakmai kontrollra, és ha az igényesség érvényesül benne, az jó, csak ez nagyon könnyen átcúsíthat egy olyan jellegű szabályozásba, amely bizonyos szempontokat érvényesít, másokat pedig kizár. Éppen a múlt héten volt egy tankönyves konferencia, ahol az hangzott el, hogy „minek nekünk ennyi tankönyv?”. És ez elég aggasztó. Remélem, hogy ez a tendencia nem erősödik meg. Nem hivataloknak vagy egyes személyeknek, hanem a piacnak kell értékítéletet mondania a tankönyvek felett.

E: Hogyan ismerteti meg a kiadványait egy kis kiadó a piaccal?

O.P.: A tankönyvjegyzékben megjelenő kiadványokról szinte semmit nem lehet tudni. Szerző, cím, pont. Úgy kell közülük választani, hogy alig lehet tudni valamit a kiadványok tartalmáról. Ezen mi úgy próbáltunk segíteni, hogy csináltunk egy prospektust a kiadványainkról. Ebben az évben azonban elég szerencsétlenül alakult a dolog, mert nagyon előre hozták a könyvrendelések határidejét. Gyakorlatilag január végéig kellett leadniuk az iskoláknak a rendeléseket, és nekünk nem lett kész időben az anyagunk, amit el akartunk küldeni az intézményekbe. De úgy gondoljuk, hogy ez mindenképpen szükséges, és minél szebb és információgazdagabb anyagokat kell csinálni. De ez sem elég. Egy tanár akkor tud igazán választani, ha egy könyvbe belelapozhat, megnézheti alaposabban is.

Terjesztési stratégiaként én azt tudom elképzelni, hogy valamilyen módon személyesen kell megjelenünk az iskolákban. Be kell menni, és ott kell csinálni kiállításokat, hogy láthassák a kínált könyveket. Úgy tervezzük, hogy a következő évi tankönyvrendelések idején ezt megszervezzük. Ehhez azonban néhány terjesztő nem elég, talán gyerekeket is bevonhatunk ebbe a munkába. Ezt eddig még nem csináltuk. De az biztos, hogy a tanárok csak úgy tudnak választani, ha kézbe vehetik a kiadványokat, és ezt a kiadóknak, a terjesztőknek kell megszervezniük.

A másik probléma, hogy azért sem terjednek eléggé az új könyvek, mert az iskolába kerülő prospektusok sem jutnak el a címzettekhez, a szaktanárokhhoz. A minisztériumnak tavaly volt egy jó kezdeményezése, bizonyos új kiadványokat megvásároltak 500, vagy 1000 példányban a kiadóktól azzal a feltétellel, hogy azt ajándék-könyvként a kiadók postázzák az oktatási intézményekbe. Nekünk két könyvünk kapott ilyen lehetőséget. Utólag megállapítható, hogy nem volt igazi hatása ennek az egyébként értelmes kezdeményezésnek, annak ellenére, hogy sok pénzt felemészített. Az iskolák többsége ugyanis úgy működik, hogy megérkezik a kiadvány a minisztérium levelével: „kérjük a könyvtárba bevételezni”, és ez automatikusan meg is történik, így az ajánlott kiadvány nem jut mondjuk a történelem tanárok kezébe.

Ezért mi úgy látjuk, hogy személyesen kell a tanárokat elérni. Például a történelemtanárok szakmai szerveződésén keresztül listákat küldtünk a tanároknak a kiadványainkról. Minden általános iskolának is küldtünk prospektust a könyveinkről. Elemoznünk kell, hogy az ilyen egyszerű akcióknak mi a hatásuk.

Mindezzel együtt elég sok helyre eljutottunk, bekerültünk a terjesztés folyamatába. Van saját bemutatótermünk is, ez valójában egy helyiség az iskola épületében, ahol megtekinthetők és megvásárolhatók a kiadványaink. Előbb utóbb szeretnénk saját könyvesboltot nyitni, ahol más kiadványok is kaphatók lennének.

A jövőre vonatkozó terveinket a piac jelzései szerint alakítjuk. A jövő évi tankönyvrendelések alapján fogjuk látni, hogy mi iránt van érdeklődés, és abba az irányba fogunk mozogni. Ha lenne néhány sikeres kiadványunk, már jelentős haszonra tehetnénk szert, és lenne remény arra, hogy az iskolák tömegesen rendeljenek. Ha viszont a könyveink nem elég jók, vagy túl drágák, akkor gondolkoznunk kell, hogy meddig vállalkozhatunk még, és milyen anyagi kockázatot vállalhatunk a továbbiakban.

Ebben az évben az a célkitűzésünk, hogy a tankönyvkiadás ne vigyen el pénzt. A kisebb példányszámú kiadványokat is úgy tervezzük, hogy legalább nullszaldósak legyenek. Bevételeket a terjesztésre tervezünk, a kiadáson nem akarunk igazán nyereséget szerezni.

A terjesztésben 30%-os terjesztői jutalékkal dolgozunk, és amit közvetlenül itt rendelnek, azt mi postázzuk, annak a bevétele az iskoláé. Külső terjesztők esetén nincs az iskolának semmi haszna.

(az interjút Tót Éva készítette)

Várhelyi István, a Calibra kiadó igazgatója és egyik tulajdonosa

E: Mikor, milyen célokkal alakult meg a kiadó?

VÁRHELYI ISTVÁN: A kiadót 1990-ben alapítottuk a testvéremmel és a sógorommal közösen. Azóta is hárman vezetjük a vállalkozást. A sógorom irányítja a terjesztői munkát, a húgom pedig a gazdasági ügyeket. Az induláskor a rövid távú célunk az volt, hogy az első három kiadó közé kerüljünk. Hosszabb távon pedig a biztos megélhetést tűztük magunk elé célként, vagyis hogy „innen mehessünk nyugdíjba”. Tevékenységünk sikeressége érdekében hármas alappillére építkezünk. Meggyőződésünk, hogy a kiadóról alkotott vásárlói kép mindenekelőtt attól függ, hogy mikor, milyen pontosan, milyen feltételek mellett kapja meg a könyvet a megrendelő. Emellett nagyon fontos a könyv külalakja, minősége és természetesen a megfelelő a tartalom. Valljuk, hogy a könyv saját magát adja el.

E: Milyen módszerekkel törtek be a tankönyvpiacra?

VI: Az első időszakban csak tanulmányi segédkönyvekkel foglalkoztunk, vagyis olyanokkal, amelyek felhasználhatók a tanulásban, de nem kifejezetten tankönyvek. Az 1990-es évet nyereséggel zártuk. A következő évben ugyan veszteségesek voltunk, de nem a sikertelenségünk, hanem a befektetéseink miatt.

1992-ben és 1993-ban rengeteget pályáztunk – sikerrel. A sikert részben alacsony árainkkal értük el. Sokszor 50–100 százalékkal is alacsonyabb árakat tudtunk felmutatni, mint a konkurenseink. Egy minisztériumi pályázaton például 112 könyvre 24 millió forintos árat ajánlottunk, míg a többi kiadó 40–60 millió forinthez kért támogatást.

Tulajdonképpen az 1992-es év hozta a döntő változást: ekkor törtünk be a tényleges tankönyvpiacra. A Zsolnai féle könyvekkel tettük le a névjegyünket. Azóta egyre több könyvet jelentetünk meg, egyre több szerző keres meg minket.

1992-ről 93-ra megduplázódott a könyveink száma. Tavaly már másfél millió tankönyvet